

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
средняя общеобразовательная школа с.Торгальгский
муниципального района «Улуг-Хемский кожуун Республики Тыва»

«РАССМОТРЕНО»
на педагогическом совете
протокол № 01
от 30.08.2023г.

«СОГЛАСОВАНО»
зам.дир. по УВР
 /Домбаа О.С.-Д./
«31» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

внеурочной деятельности по предмету «Родной (тувинский язык)» «Төрээн дылым – эртине байлаам»
для учащихся 9 класса

Уровень общего образования: основное общее образование, 5-9 классы

Срок реализации: 1 год

Количество часов -34 часа, 1 час в неделю

Разработчики: Монгуш В.В., Хомушку Ч.О.

2023- 2024 учебный год

9 класс (34 шак)

Программаны ңкезээ	Те ма	Ш а г ы	Өөреникчинин ажыл- чорудулгазы	Кичээлдин хевири	Өөрөдилгенин курлавырлары (парламал болгаш электроннуг хевирде)	План езугаа р эртти ргени	Херек кыры нда эрттир гени
Дыл дугайында ниити билиглер	Тыва дыл – эрте- буруншагдан амгы үеге чедир тыва чоннуң культура болгаш төөгүзүнүң кадагалакчызы Тываның девискээринг е ажыглап турган бижиктер	3	Чоннуң төөгүзүн болгаш культуразын билип алырынга төрөөн дылдың ужур-дузазыныңдугайында чугаага киржир. Тываның девискээринде бижиктертураскаалдарын, оларның төөгүзүн номчуп сонуургаар, интернет четкизинден, музейден көөр. Тываның хаяларында бижиктер дугайында эртем- шинчилелдиг ажылдарны сонуургаар. Барыын-Хемчиктин Бижиктиг- Хаяда болгаш Улуг-Хем девискээринде хаяларда чуруктар(петроглифтер), Орхон-енисей бижиктерининдугайында база төвүт, моол бижиктерни ажыглалынын дугайында дыңнадыглар,	Кичээл-лекция,беседа Кичээл-экскурсия Кичээл-семинар	Өөрөдилге ному «Тывадыл», 9 класс, Национал музейнин бижикке хамаарышкан делгелгези (сайтызы: музейтыва.рф)		

			презентацияларны белеткеп, семинарга киржир. Тыва дылдың шинчилекчилериболгаш оларның эртем				
--	--	--	--	--	--	--	--

			ажылдарының чижектери- билетаны жар. Тыва дылдың хевирлерин ылгап тодарадыр. Тыва дугайында сөзүглелдерни сайгарар, сөс курлавырын байыдар, төрөөн чериниң дугайында билиглерин делгемчидер. Сөзүглелдерден херек медээлерни тывар. Чогаадыг бижииринге медээлерни чыыр				
Өске кижиниң чугаазын дамчыдаргалар	Цитата – дорт чугааның бир хевири	2	Дорт чугаалыг домактарга бижикдемдектерин катаптаар. Аас болгаш бижимел чугаага (чогаадыгларга, эдертиглерге базао.ө) цитаталарны шын ажыглаар	Кичээл- быжыглаашкын	Өөредилге ному «Тывадыл», 9 класс, Сөзүглелдер		
Чугаа чорудулгазы болгаш чугаа культуразы	<i>Чогаадыг “Төрөөндылым – эртиней- байлаам”</i>	1	Мурнунда кичээлдерге алган билиглеринге даянып, чогаадыгны бижиир. Төрөөн дыл дугайында цитаталарны ажыглаар. Шын бижилгениң дүрүмнерин сагыыр	Чугаа сайзырадылгазы			
Синтаксис болгаш пунктуация	Нарын домактарның бөлүктери	1	Нарын домактарның бөлүктөрүн чагырышпаан, чагырышкан деп ылгап билер, оларның кезектериниң аразында холбажыр аргаларын тодарадыр	Кичээл- быжыглаашкын	Өөредилге ному «Тывадыл», 9 класс,		

	Чагырышпаан нарындамактың кезектериниң	2	Чагырышпаан нарын домактың кезектериниң каттыжар аргаларынтодарадыр, аңаа бижик	Кичээл- быжыглаашкын	Өредилге ному «Тывадыл», 9 класс,		
--	--	---	--	-------------------------	---	--	--

	каттыжар аргалары		демдектерин шын салыр. Чагырышпаан нарын домактыңсинтаксистиг сайгарылгазын кылыр				
Чугаа чоруду лгазы болгаш чугаа культур азы	<i>Хыналда ажыл</i>	1	Хыналда ажылды күүседир, нарын домактарның синтаксистигсайгарылгазын кылыр	Билиглер хыналдазы			
	Чагырышкан нарын домактарны чугааның стильдериниң аайы- биле ажыглаары	5	Чагырышкан нарын домакта кол болгаш тайылбыр домак, оларныңхолбажыр аргалары тодарадыр. Чагырышкан нарын домакта тайылбыр домактарның янзыларын аңгылаар, оларны чугааның стильдериниң аайы-биле ажыглалын хайгаараар (үениң, тодарадылганың, немелдениң, даар байдалдың, чөрүлдээниң, сорулганың, чылдагаанның, деңнелгениң, туруштуң, кылдыныг аргазының тайылбыр домактары), оларга бижик демдектери шын салып өөренир.	Кичээл- быжыглаашкын	Өөредилге ному «Тывадыл», 9 класс,		

			Чагырышкан нарын домактын синтаксистиг сайгарылгазын кылыр				
	Кичээл-зачёт	1	Чагырышкан нарын домак	Билиглер			

			дугайында билиглерин хынаар	хыналдазы			
	Нарын синтаксистиг конструкцияларны ыңсайгарылгазы	1	Нарын синтаксистиг конструкцияларның сайгарылгазын кылыр, бижикдемдектерин тайылбырлаар	Практиктиг кичээл	Өөредилге ному «Тывадыл», 9 класс, Мергежилгелер чыындызы		
Чугаа чоруду лгазы болгаш чугаа культур азы	<i>Эдертиг</i>	2	Бижиткен сөзүглелди дыннаар, эдертигни чурум ьзугаар бжиир	Чугаа сайзырадылгазы, билиглер хыналдазы			
Чугаа чоруду лгазы болгаш чугаа культур азы	Сөзүглелдин тургузууболгаш кол демдектери Сөзүглелдин лингвистиктиг сайгарылгазы	3	Сөзүглелдин кол демдектерин (уткалыг кезектерге чарлыры, утка талазы-биле чаңгыс аай болуру, кезектериниң аразындахарылзаалыы) тодарадыр. Абзац – чугааның стиль-композициялыг үзүндүзү, ол микротемаларны аңгылап турардеп билир. Сөзүглелдин уткалыг кезектеринылгаар. Домактарның болгаш сөзүглелдин кезектерин харылзаштырып турар аргаларны тодарадыр. Сөзүглелдин	Кичээл-быжыглаашкын Практиктиг кичээл	Өөредилге ному «Тывадыл», 9 класс, Сөзүглелдер: www.tuvanco.ru		

			<p>тургузуун тодарадыр. Сөзүглелди тургузар база ону эде тургузарының кол хевирлерин</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--

			(план, тезис, конспект, аннотацияны) ажыглаар. Сөзүглелдин дылының онзагайын сайгарар				
Чугаа чоруду лгазы болгаш чугаа культуразы	<i>Чогаадыг «Кым болурмен?» азы «Төрээн Тывамга»</i>	1	«Кым болур мен?» азы «Төрээн Тывамга» деп темага 3-4 абзацтан тургустунган чогаадыг бижиир	Чугаа сайзырадылгазы	Өөредилге ному «Тывадыл», 9 класс, М.247		
Чугаа чоруду лгазы болгаш чугаа культур азы	<i>Сөзүглел-биле ажыл</i>	1	Сөзүглелди кичээнгейлиг дыннаар. Сөзүглелдин уткалыг кезектерин (микротемаларын) тодарадыр. Утказын шын дамчыдар. Дылдың нормаларын сагыыр	Практиктиг кичээл	Сөзүглел		

<p>Стилистика болгаш чугаа культур азы</p>	<p>Эртем стилиниң сөзүглелдерин тургузары. Илеткелбижири</p> <p>Солунга статья бижири («Баштайгы башкым»)</p> <p>Резюмени тургузары</p> <p>Амы-хууда болгашсоциал четкилерге</p>	<p>4</p>	<p>Ном болгаш чугаа стильдеринкатаптаар.</p> <p>Ном стилиниң янзыларын (эртем,публицистика, албан-херек) ылгаар, ооң кол жанрларынга сөзүглелдер тургузар (илеткел), публицистика (солунга статья), албан-херек (бодунга резюме бижиир).</p> <p>Чугаа стилиниң бир хевири болурчагаалажылганы чорудуп өөренир</p>	<p>Кичээл-быжыглаашкын Практиктиг кичээл</p>	<p>Өөредилге ному «Тывадыл», 9 класс, дүрүмнерни номчуур</p>		
---	--	----------	---	--	--	--	--

	чагаалажылга		(кижилерниң аразында амы-хууда чагаалар, социал четкилерге чагаалар бижириниң онзагайы). Чагаалажылга үезинде чугаа культуразын, шын бижилгениң дүрүмнерин сагыыр, сөстөрни чөптүг ажыглаар				
Дыл дугайында ниити билиглер	5-9 класстарга өөрөнгөн чүүлдерингетүңнел	3	5-9 класстарга өөрөнгөн чүүлдерин катаптаар, янзы-бүрүхевирлерниң ажылдарын кылыр	Кичээл-катаптаашкын Кичээл-мөөрей	Өөрөдилг е ному Сөзүг лел		
Чугаа чоруду лгазы болгаш чугаа культур азы	<i>Хыналда эдертиг Ажылдың сайгарылгазы</i>	2	Түңнел хыналда эдертигни бижиир. Частырыглар-биле ажылды кылыр	Билиглер хыналдазы			
Чугаа чоруду лгазы болгаш чугаа культур азы	<i>«Төрээн дылды өөренири чугула беазы ...»</i>	1	Диспутка киржир. Бердинген айтырыгга хамаарыштыр бодалынилередир, бадыткап, түңнөп билир. Чугаа культуразын, диспуттуң дүрүмнерин сагыыр	Кичээл-диспут			